

**Ανθολόγιο Λογοτεχνικών
Κειμένων
Α΄ & Β΄ Δημοτικού
Το δελφίνι**

3ος τόμος

**Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 /
Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:
«Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων
εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

**Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ
Πρόεδρος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου**

**Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων
βιβλίων και παραγωγή
υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού
με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το
Δημοτικό και το Νηπιαγωγείο»**

**Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Τύπας**

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδ. Ινστιτ.

**Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου
Γεώργιος Οικονόμου**

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδ. Ινστιτ.

**Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από
το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και
25% από εθνικούς πόρους.**

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Τασούλα Τσιλιμένη,
Λέκτ. του Πανεπ. Θεσσαλίας
Νικόλαος Γραίκος, Εκπ/κός
Λεων. Καίσαρης, Εκπ/κός
Μάνια Καπλάνογλου,
Επίκ. Καθ. του Παν. Αιγαίου

ΚΡΙΤΕΣ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Αλέξανδρος Ακριτόπουλος,
Λέκτ. Πανεπ. Δ. Μακεδονίας
Ι. Μπάκανος, Σχ. Σύμβουλος
Ηλ. Αναγνώστου, Σχ. Σύμβ.

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Βασιλική Λαμπίτση,
Σκιτσογράφος-Εικον/φος

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Θεόδ. Τάσιος, Φιλόλογος

ΥΠΕΥΘ. ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ

**Π. Μπερερής, Χ. Παπαρίζος
Σύμβ. του Παιδ. Ινστιτούτου**

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ

**Νικολέττα Γκλιάου, Μόνιμη
Πάρ. του Παιδ. Ινστιτούτου**

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

**Αλέξης Κυριτσόπουλος,
Εικαστικός καλλιτέχνης**

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤ. ΕΡΓΑΣΙΕΣ

ACCESS Γραφ. Τέχνες Α.Ε.

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ**

**ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

**Τασούλα Τσιλιμένη
Νικόλαος Γραίκος
Λεωνίδα Καίσαρης
Μάνια Καπλάνογλου**

**ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ:
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ**

**Ανθολόγιο Λογοτεχνικών
Κειμένων**

Α΄ & Β΄ Δημοτικού

Το δελφίνι

3ος τόμος

Ι.Τ.Υ.Ε. «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Η προσαρμογή του βιβλίου έγινε από την Ομάδα ανάπτυξης ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού προσβάσιμου από αμβλύωπες μαθητές, του έργου «Σχεδιασμός και Ανάπτυξη προσβάσιμου εκπαιδευτικού και εποπτικού υλικού για μαθητές με αναπηρίες – Οριζόντια Πράξη».

Τρίλιες αγγέλων
κεντούν της νύχτας
τη σιγαλιά...
Άκου τ' αηδόνι
όταν σωπαίνουν
τ' άλλα πουλιά.

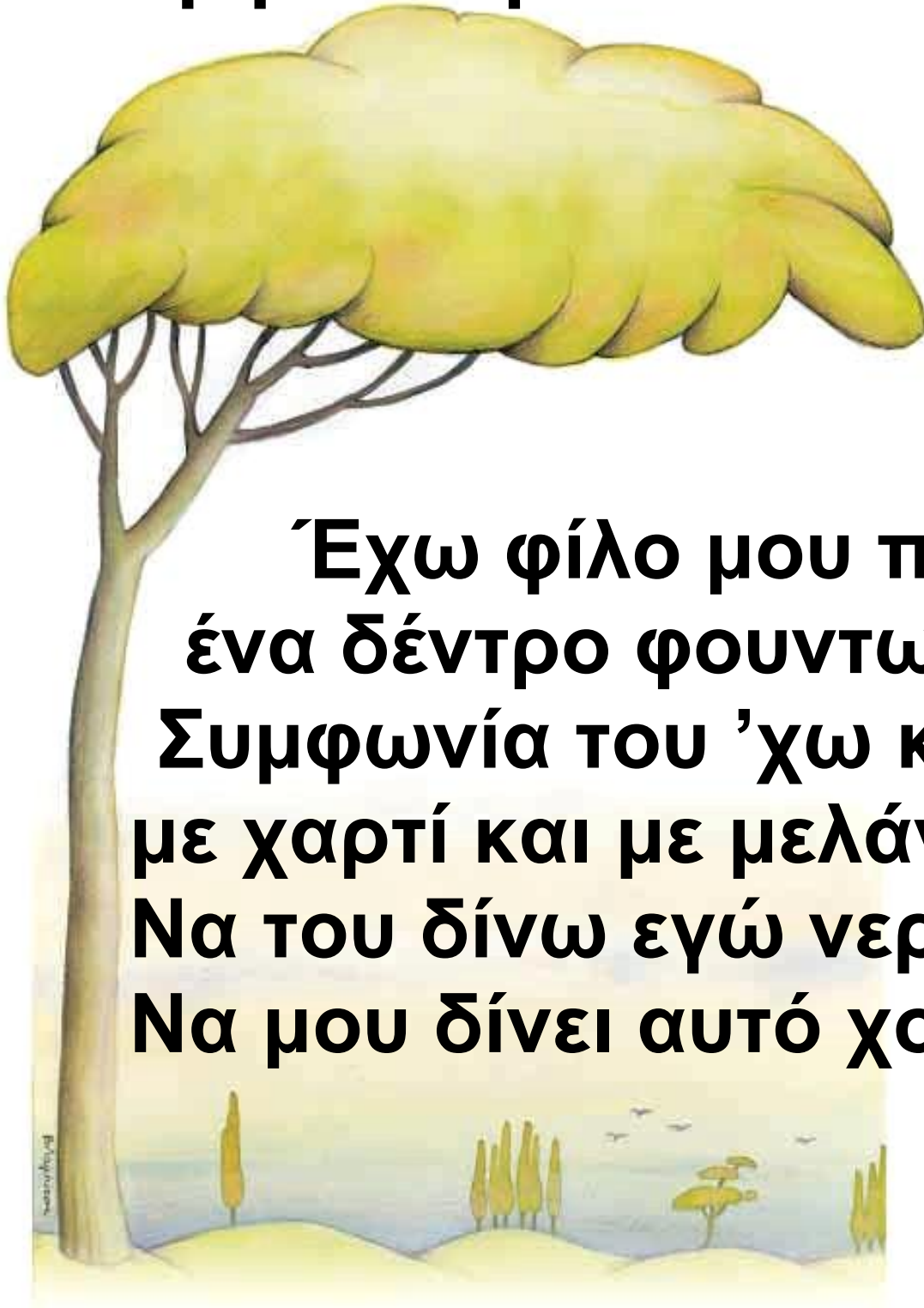
Ντίνα Χατζηνικολάου

Κωνσταντίνος Βολανάκης,
«Δάσος»

Συμφωνία μ' ένα δέντρο

**Έχω φίλο μου πιστό
ένα δέντρο φουντωτό.
Συμφωνία του 'χω κάνει
με χαρτί και με μελάνι.
Να του δίνω εγώ νερό.
Να μου δίνει αυτό χορό.**

**Να παινεύω τα πουλιά του.
Να του λέω σ' αγαπώ.
Να μου δίνει τον καρπό.
Ν' αγκαλιάζω
τον κορμό του.
Να με λέει κι αδερφό του.
Και να ζήσουμε μαζί
όσο ζω κι όσο θα ζει.**

Γιώργης Κρόκος

**Τι δίνει ο ποιητής στο
δέντρο και τι του προσφέ-
ρει αυτό για αντάλλαγμα;**

Τα δέντρα είναι αγαπημένο θέμα ποιητών και ζωγράφων. Παρατήρησε τους παρακάτω πίνακες, και βρες με ποιο διαφορετικό τρόπο ο κάθε ζωγράφος παρουσιάζει τα δέντρα. Ακολούθησε με το δάχτυλό σου το σχήμα τους. Μπορείς να φανταστείς την ιστορία που το καθένα σου διηγείται;

Γ. Γουναρόπουλος, «Δέντρα»

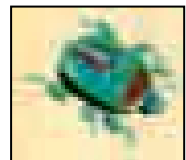

**Μ. Μανουσάκης,
«Χωρίς τίτλο»
(λεπτομέρεια)**

**Α. Τζάκος,
«Τοπίο»**

**Εκτός από τα πουλιά,
ποιοι άλλοι οργανισμοί απ'
αυτούς που βλέπεις νομί-
ζεις ότι ζουν σ' ένα δέντρο;**

Ο χιονάνθρωπος

Πιπεριά για μύτη
κάρβουνα για μάτια
για τα δυο του χέρια
ξύλα δυο κομμάτια.

Να, και για καπέλο
μια παλιοκανάτα,
κοντοστρουμπουλάτος*
σαν χοντροπατάτα.

***κοντοστρουμπουλάτος:**
κοντός και παχύς

Όσοι θα περνούνε
και θα τον κοιτάζουν
θα χαμογελούνε...
Και θα τον... θαυμάζουν.

Έλλη Αλεξίου

**Από ποια αντικείμενα
έφτιαξαν τα παιδιά τη μύτη,
τα μάτια, τα χέρια και το
καπέλο του χιονάνθρωπου;**

**Έφτιαξες ποτέ σου
χιονάνθρωπο; Πότε και
με ποιον;**

**Τι θα συμβεί στον χιονάν-
θρωπο αν βγει ο ήλιος;
Γιατί νομίζεις πως
συμβαίνει αυτό;**

Παρατήρησε την παρακάτω ζωγραφιά. Σκέψου τον διάλογο που κάνει ο χιονάνθρωπος με τον ήλιο και γράψε τα λόγια τους στα «συννεφάκια».

[Ο τελευταίος ιππόκαμπος]

Ο Τριγωνοψαρούλης, το σοφό ψάρι που είναι διαφορετικό απ' όλα τα άλλα εξαιτίας του σχήματος του σώματός του, αλλά που πάντα βρίσκει λύσεις για όλα τα δύσκολα, το τελευταίο διάστημα ασχολείται με τη μελέτη των προβλημάτων του βυθού. Μια μέρα ήρθε και τον συνάντησε ένα ναρβάλ

(είδος ψαριού) και συζήτησε μαζί του το πρόβλημά του.

- Πες μου, από πού έρχεσαι; [τον ρώτησε ο Τριγωνοψαρούλης]

- Από τα πέρατα του ωκεανού, απ' τη χώρα των πάγων. Άκουσα για σένα, για το θάρρος και τη σοφία, κι ήρθα να σε γνωρίσω και να σου μιλήσω για ένα πραγματικά μεγάλο πρόβλημα.

- Αλήθεια; Ποιο είναι αυτό;

- Οι ψαράδες δεν αποτελούν πια το μοναδικό

κίνδυνο! Τώρα υπάρχουν και οι συλλέκτες! Αυτοί μαζεύουν όλα τα παράξενα πλάσματα των βυθών και τα κάνουν εκθέματα* στις βιτρίνες τους! Αν πιαστείς απ' αυτούς, αλίμονό σου! Μετά από βασανιστήρια, που συχνά τα λένε «έρευνες», καταλήγεις να διακοσμείς τις βιτρίνες των σαλονιών τους.

***εκθέματα: αντικείμενα που έχουν ενδιαφέρον και τα παρουσιάζουμε σε εκθέσεις, σε μουσεία κλπ.**

**Ο Τριγωνοψαρούλης
άκουγε κατάπληκτος και το
ναρβάλ συνέχιζε:**

**- Εγώ αποτελώ στόχο, μα
μέχρι τώρα καλά τα
κατάφερα και ξέφυγα.**

**Υπάρχουν όμως ολόκληρα
είδη που κινδυνεύουν να
εξαφανιστούν! Να, οι
ιππόκαμποι, τα αλογάκια
της θάλασσας, έχουν
σχεδόν εξαφανιστεί. Ζει
μόνο ένας, ο τελευταίος
ιππόκαμπος! Κι αν ο
συλλέκτης τον πιάσει κι
αυτόν, τότε ...**

- Αυτό δεν πρέπει να γίνει, φώναξε ο Τριγωνοψαρούλης. Όλοι έχουν δικαίωμα στη ζωή. Άλλωστε, αν εξαφανιστούν ολόκληρα είδη, τότε η ισορροπία της φύσης στο βυθό θα διαταραχτεί! Θα κινδυνέψουμε όλοι!

- Πόσο χαίρομαι που καταλαβαίνεις τα αληθινά προβλήματα του βυθού! Ελπίζω να κάνεις κάτι. Πρέπει όμως να φύγω τώρα. Δεν μπορώ να μείνω για πολύ μακριά απ' τον κόσμο των πάγων.

- Γεια σου, καλέ μου φίλε.
Να προσέχεις, κι όσο για
τον τελευταίο ιππόκαμπο,
μείνε ήσυχος, θα φροντίσω
εγώ!

Η γλώσσα και το λαβράκι
βρήκαν τον Τριγωνοψα-
ρούλη συνοφρυωμένο* και
μελαγχολικό.

- Μα τι έχεις; Τον ρώτησαν.
Με θυμό, μα και με θλίψη,
τους είπε για όσα έμαθε απ'
το ναρβάλ.

***συνοφρυωμένο:**
κατσουφιασμένο

- Με τάραξες με όσα μου είπες, είπε η γλώσσα. Δεν υπάρχει όμως λόγος να στενοχωριέσαι! Θα κάνουμε μια πανθαλάσσια* επιτροπή για την προστασία του τελευταίου ιππόκαμπου!

Βαγγέλης Ηλιόπουλος

***πανθαλάσσια: απ' όλη τη θάλασσα**

Γιατί οι συλλέκτες αποτελούν κίνδυνο για τα πλάσματα του βυθού;

Τι θα συμβεί αν εξαφανιστούν ολόκληρα είδη του βυθού;

Τι πρότεινε η γλώσσα για την προστασία του βυθού; Συζητήστε στην τάξη για τα ζώα που κινδυνεύουν. Διαλέξτε ένα είδος από αυτά και φτιάξτε

**μια επιτροπή για τη
σωτηρία του. Γράψτε μια
επιστολή σε αυτούς που το
απειλούν και εξηγήστε τους
λόγους για τους οποίους
είναι χρήσιμο στη φύση.**

Η Πίτυς και ο Παν

Τα πανάρχαια χρόνια το πεύκο δεν ήταν δένδρο, αλλά μια αιθέρια πεντάμορφη νύμφη του δάσους που λεγόταν Πίτυς. Η Πίτυς

ερωτεύτηκε το θεό Πάνα που τον ακολουθούσε από πηγή σε πηγή και της τραγουδούσε μαγευτικούς σκοπούς με τη φλογέρα του. Είχε όμως την κακή τύχη να την ερωτευτεί ο Βορέας, ο θεός του Βόρειου ανέμου, που την κυνήγησε για να την πάρει από τον Πάνα. Όταν του αντιστάθηκε, ο Βορέας οργίστηκε και προσπάθησε να την γκρεμίσει από έναν ψηλό βράχο. Εκείνη τη στιγμή φάνηκε ο Παν που την ευσπλαχνίστηκε και πριν

τη δει να τσακίζεται, τη
μεταμόρφωσε σε πεύκο.

Οβίδιος

Σε τι μεταμόρφωσε ο
θεός Πάνας την αγαπημένη
του για να τη γλιτώσει από
τον Βορέα;

Τα δέντρα έχουν «δώσει»
το όνομά τους σε πόλεις
και χωριά της πατρίδας
μας. Βρες τέτοια ονόματα
με τους συμμαθητές σου.

Στον πίνακα εικονίζεται ο Βορέας να αρπάζει μία άλλη νύμφη της μυθολογίας, την Ωρείθουια. Με ποιο τρόπο ο ζωγράφος δείχνει ότι φυσά δυνατός άνεμος;

**Φώτης Κόντογλου
«Ο Βορέας αρπάζων
την Ωρείθουιαν»**

Έχεις ακούσει να φυσά ο δυνατός βοριάς

τον χειμώνα; Μπορείς να μιμηθείς τον ήχο του; Τον ήχο του ανέμου τον μιμείται και η μουσική. Εάν υπάρχει στο σχολείο σου το CD με τις Τέσσερις Εποχές του Αντόνιο Βιβάλντι άκουσε το κομμάτι του Χειμώνα, όπου τα μουσικά όργανα της ορχήστρας μιμούνται τους δυνατούς ανέμους. Συζήτησε στην τάξη, με ποιο τρόπο η ορχήστρα πετυχαίνει να δώσει την εντύπωση του δυνατού ανέμου.

Το γιασεμί, η ροδιά και η χαρουπιά

Κόκκινη κλωστή δεμένη,
στην ανέμη τυλιγμένη,
δώσ' της κλότσο να γυρίσει,
παραμύθι ν' αρχινίσει.

Καθισμένος στο μιντέρι*
σταυροπόδι, χαιρετώ την
αφεντιά σας! Αρχή του
παραμυθιού καλησπέρα
σας!

*μιντέρι: μικρός στενός
καναπές

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένας βασιλιάς με τη γυναίκα του και είχαν ένα κοριτσάκι πολύ όμορφο και καλόκαρδο. Ζούσανε καλά μέχρι που ήρθε μια εποχή και η γυναίκα πέθανε. Ο βασιλιάς ξαναπαντρεύτηκε. Η δεύτερη γυναίκα έκανε κι αυτή μια κόρη που ήταν όμως κακιά, ζηλιάρα, είχε χίλια δυο κουσούρια. Ζήλευε τη μεγάλη και ήθελε να τη διώξει από το σπίτι. Σκέφτηκε τότε η βασίλισσα και φωνάζει το καλό κορίτσι και του λέει:

- Θα πας στο δάσος, να φέρεις το σάτσι* της δρακόντισσας για να κάνουμε πίτες. Σκεφτόταν έτσι πως το κορίτσι δε θα έβρισκε τον δρόμο να γυρίσει πίσω και θα το έτρωγαν τα άγρια θηρία.

Η κοπέλα όμως ήταν καλός άνθρωπος, έκαμε τον σταυρό της και πήρε τον δρόμο για το δάσος.

*σάτσι: ανοιχτό, χωρίς βάθος και επίπεδο αντικείμενο, σαν ταψί για ψήσιμο πίτας

Εκεί συναντά ένα γιασεμί.

- Θα μου ρίξεις έναν κουβά νερό που διψάω; της λέει το γιασεμί.

- Τρεις κουβάδες θα σου ρίξω, όχι έναν, αποκρίθηκε το κορίτσι.

Ρίχνει τρεις κουβάδες νερό στο γιασεμί κι εκείνο της ευχήθηκε:

- Όπως μοσχομυρίζουν τα γιασεμάκια μου, έτσι να μοσχομυρίζεις κι εσύ.

Πάει παραπέρα και συναντά μια ροδιά και της λέει η ροδιά:

- Θα μου ρίξεις έναν κουβά νερό που διψάω;

- Τρεις κουβάδες θα σου ρίξω, όχι έναν, είπε το κορίτσι.

Της ρίχνει λοιπόν τρεις κουβάδες νερό.

- Όπως είναι τα ρόδια μου κόκκινα, έτσι κόκκινα να γίνουν τα μαγουλάκια σου, της ευχήθηκε η ροδιά.

Πάει παραπέρα, βρίσκει μια χαρουπιά, της λέει η χαρουπιά:

- Θα μου ρίξεις έναν κουβά νερό που διψάω;

- Τρεις κουβάδες θα σου
ρίξω, όχι έναν.

Ρίχνει νερό και στη
χαρουπιά κι αυτή της λέει:

- Όπως είναι τα
χαρουπάκια μου μαύρα,
έτσι μαύρα να γίνουν και τα
ματάκια σου, τα φρυδάκια
σου και τα τσίνορά* σου.

Φεύγει η κοπέλα, φτάνει
στο σπίτι της δρακόντισ-
σας και χτυπάει την πόρτα.
Βγαίνει η δρακόντισσα και
τη ρωτάει:

*τσίνορα: βλεφαρίδες

- Τι θέλεις;
- Με έστειλε η βασίλισσα να μου δώσεις το σάτσι σου, να κάνουμε πίτες.
- Εντάξει, λέει η δρακόντισσα, αλλά πρώτα έχω κι εγώ μια απαίτηση, να μου σιάξεις το σπίτι, να το ασπρίσεις, να το συγυρίσεις και μετά να ζυμώσεις.
- Εντάξει, της λέει η κοπέλα.
Ζυμώνει, μαγειρεύει, φτιάχνει το σπίτι, το έκαμε να αστράφτει. Η δρακόντισσα ευχαριστήθηκε. Παίρνει λοιπόν την κοπέλα, την

πάει σ' ένα ξεροπήγαδο και της λέει:

- Κατέβα κάτω.

Κατεβαίνει εκείνη και η δρακόντισσα λέει στο ξεροπήγαδο:

- Πηγάδι, πηγαδάκι μου, ό,τι χρυσό, ό,τι ωραίο έχεις μέσα, να της το φορέσεις.

Βγαίνει η βασιλοπούλα ντυμένη στα χρυσά, κούκλα. Έπειτα παίρνει το σάτσι, χαιρετά τη δρακόντισσα και φεύγει. Στον δρόμο δίψασε. Βρίσκει μια λιμνούλα, σκύβει να πει και κατά λάθος τής φεύγει το

ένα παντοφλάκι και πέφτει στη λιμνούλα. Προσπάθησε να το πιάσει, όμως δεν τα κατάφερε. Φεύγει λοιπόν και πάει στο σπίτι. Όταν έφτασε, η αδελφή της ζήλεψε πολύ και είπε:
- Κοίτα πώς ήρθε, στα χρυσά ντυμένη!

Της λέει η μάνα της:
- Μη στενοχωριέσαι, θα κάνω τις πίτες και θα σε στείλω στη δρακόντισσα, να της πας το σάτσι και να την ευχαριστήσεις.

Πράγματι την έντυσε, πήρε το σάτσι και πάει. Στο

**δρόμο συναντά κι αυτή το
γιασεμί που της είπε:**

**- Κόρη μου, ρίξε μου έναν
κουβά νερό που διψάω.**

**- Τι λες καλέ, υπηρέτριά
σου είμαι; λέει εκείνη.**

**Τότε της λέει το
γιασεμάκι:**

**- Καλά, όσο άσχημη είσαι,
άλλο τόσο άσχημη να
γίνεις.**

**Φεύγει από εκεί και πάει
στη ροδιά.**

**- Κόρη μου, της λέει η
ροδιά, ρίξε μου έναν κουβά
νερό, που διψάω.**

- Όχι, δεν είμαι υπηρέτριά σου, της απαντά εκείνη.

Τότε της λέει η ροδιά:

- Όπως είναι κόκκινα τα ροδάκια μου, εσύ να γίνεις κίτρινη.

Φεύγει από εκεί, πάει στη χαρουπιά:

- Κόρη μου, της λέει η χαρουπιά, θα μου ρίξεις λίγο νερό, που διψάω;

- Δεν είμαι υπηρέτριά σου, να σου ρίξω νερό.

Τότε η χαρουπιά της λέει:

- Όπως είναι τα χαρουπάκια μου καμπούρικα, να γίνεις κι εσύ καμπούρα.

Πάει στη δρακόντισσα.

- Ορίστε, της λέει, μου είπε η μαμά μου να σας φέρω το σάτσι σας.

- Θα το πάρω, αλλά πρώτα θα μου συγυρίσεις το σπίτι.

- Όχι, λέει εκείνη, εγώ δεν έρχομαι να κάνω τέτοιες δουλειές.

- Ωραία, της λέει η δρακόντισσα, έλα τότε στο πηγαδάκι.

Και λέει στο πηγαδάκι:

- Πηγάδι, πηγαδάκι μου, ό,τι κοπριές έχεις, λούσε την. Και το πηγαδάκι την έλουσε με αυτά.

Βγαίνει αυτή έξω, φεύγει κακοκαρδισμένη, πάει στη μάνα της και της λέει:

- Κοίταξε να δεις πώς ήρθα.**
- Μη στενοχωριέσαι, της λέει εκείνη, εγώ θα σε λούσω και θα πάρουμε της αδελφής σου τα ρούχα και θα σ' τα βάλω.**

Ας αφήσουμε τώρα τα δυο κορίτσια και ας πάμε στο βασιλόπουλο ενός γειτονικού μέρους. Αυτό είχε βάλει τελάλη ότι ήθελε να παντρευτεί. Μια μέρα πήγε στη λιμνούλα να

ποτίσει το άλογό του και αυτό φοβόταν και δεν ήθελε με κανένα τρόπο να πει νερό. Το βασιλόπουλο κατάλαβε πως κάτι θα 'βλεπε και φοβόταν. Σκύβει και καθώς κοίταξε μέσα, είδε στον πάτο ένα παπούτσι που άστραφτε τόσο πολύ, που η λάμψη του φόβιζε το άλογο. Το τραβάει έξω και βάζει τον τελάλη και λέει:

- Όποιας είναι το παπούτσι, θα της το δώσω και θα την πάρω γυναίκα μου.

Μόλις το άκουσε η μητριά έκλεισε το καλό κορίτσι στο κοφίνι*, πήρε τα χρυσά ρούχα και τα έβαλε στη δική της κόρη. Έφτασε και η σειρά τους να πάει το βασιλόπουλο στο σπίτι τους και του λέει η μητριά:
- Της κόρης μου είναι τα ρούχα και τα παπούτσια, αυτή θα πάρεις γυναίκα.

Δεν του πολυάρεσε του βασιλιά αλλά τι να κάνει;

***κοφίνι: πλεχτό καλάθι από κλαδιά λυγαριάς ή καλαμιάς**

Εκεί που καθόταν πάνω στο κοφίνι, τον τσιμπούσανε. Γιατί το καλό κορίτσι, πριν το κρύψουν στο κοφίνι, είχε πάρει μια βελόνα και με αυτήν κένταγε το βασιλόπουλο.

- Μα, τι έχει εδώ κάτω και με τσιμπάει; ρώτησε το βασιλόπουλο.

- Κλώσα, βασιλόπουλό μου, είναι, του λένε.

Αυτός όμως δε χάνει καιρό και σηκώνει το κοφίνι και από κάτω βγαίνει μια ωραιότατη κοπέλα. Της

**βάζει το παντόφλι και της
ήρθε ίσα ίσα.**

**- Αυτή είναι η γυναίκα που
θα πάρω, λέει το βασιλό-
πουλο.**

**Και παντρεύτηκαν και
ζήσαν αυτοί καλά κι εμείς
καλύτερα**

**Λαϊκό παραμύθι
των Μικρασιατών Ελλήνων
από την Ν. Αλικαρνασσό
της Κρήτης**

Γιατί τα φυτά χάρισαν τόσα καλά στο κορίτσι;

Σε ποιο άλλο παραμύθι το κορίτσι έχασε το παπούτσι της και για ποιο λόγο;

Στην παρακάτω φωτογραφία οι μαθητές του Δημοτικού Σχολείου της Αντιπάρου επισκέπτονται τη γιαγιά Μαρίκα για να ακούσουν τα παραμύθια της. Βρείτε κάποιον κι εσείς

**στην περιοχή σας να ξέρει
παραμύθια και προσκαλέ-
στε τον στο σχολείο για να
σας τα αφηγηθεί.**

**Ποιοι είναι οι ήρωες του
παραμυθιού; Μπορείς να
μοιραστείς τους ρόλους με
τους φίλους σου και να
«παίξετε» το παραμύθι.**

Τα παιχνίδια του αγέρα

**Τρέλες που κάνει σήμερα
τ' αγέρι!
Δέντρα, λουλούδια, γίνανε
άνω κάτω.
Μου βούτηξε το κέντημα
απ' το χέρι
και σκέπασε τον κοιμισμένο
γάτο.**

**Τα ρούχα τ' απλωμένα,
κούνια μπέλα...**

Φτερούγισε το σάλι
της γιαγιάς.
Και να η μεταξωτή μου ροζ
κορδέλα
φιογκάκι στην κορφή
της λεμονιάς.

Τι κέφια που 'χει σήμερα
τ' αγέρι!
Ποτήρια σπάει, στα πιάτα
μας βουτά
κι η εφημερίδα, απ' του
παππού το χέρι,
τρελό πουλί, στα σύννεφα
πετά!

Ντίνα Χατζηνικολάου

Ποια σημεία του ποιήματος σου θυμίζουν εικόνες που κι εσύ έζησες κάποια μέρα που φυσούσε; Πού ήσουν και με ποιον;

Προσπάθησε να θυμηθείς ήχους που άκουσες όταν φυσούσε αέρας. Ποια αντικείμενα θα χρησιμοποιούσες για να τους αποδώσεις; Μπορείς να χρησιμοποιήσεις και τη φωνή σου.

Έργο του Αλέκου Φασιανού

**Για να φτιάξεις ένα
φουρφούρι, σαν αυτό του
ζωγράφου Φασιανού πάρε
ένα χαρτόνι και σχεδίασε
τρεις φιγούρες, όπως ο
καλλιτέχνης. Αφού τις
κόψεις και τις χρωμάτισεις,
στερέωσέ τες με μια πινέζα
σε ένα ξυλάκι.**

Γίνε αγέρας και με τους φίλους σου «παίξε» το ποίημα. Αν θέλεις και μουσική συνοδεία, μπορείς να χρησιμοποιήσεις το Καλοκαίρι από το έργο του Αντόνιο Βιβάλντι Οι Τέσσερις Εποχές, εφόσον υπάρχει το CD στο σχολείο σου.

Το τρομαγμένο χελιδονάκι

Ένα χελιδονάκι έπεσε μπροστά στα πόδια της Κατερίνας, στον κήπο του εξοχικού ξενοδοχείου, όπου είχε έρθει να περάσει τις διακοπές της, μαζί με τη μαμά της, τη γιαγιά της και τον αδελφό της, τον Παναγιώτη. Η Κατερίνα είχε κατέβει στον κήπο για ν' αποχαιρετίσει τον κυρ Παντελή, τον κηπουρό, γιατί ο μπαμπάς της είχε φτάσει τώρα το μεσημέρι και την άλλη μέρα θα τους

έπαιρνε με το αυτοκίνητό του για να γυρίσουν πίσω στο σπίτι τους. Και να, την ώρα που τα έλεγε αυτά στον κυρ Παντελή, ήρθε το χελιδόνι και έπεσε μπροστά στα πόδια της.

Ο κυρ Παντελής το σήκωσε από χάμω, το πασπάτευσε κι έπειτα είπε:
- Ζωντανό είναι και δε φαίνεται να είναι πολύ χτυπημένο. Ζαλισμένο

**μόνο δείχνει. Κι είναι
πετροχελίδονο, απ' αυτά
που πετούν κοντά στη
θάλασσα. Το θέλεις; Πάρ'
το!**

**Η Κατερίνα πήρε κάπως
δειλιασμένη το πουλάκι,
του χάιδεψε τις σταχτιές
φτερούγες του και το
κεφαλάκι με τα κατάμαυρα
ματάκια, που έμοιαζαν με
χάντρες, ύστερα το αγκά-
λιασε απαλά και το πήγε
στον αδελφό της.**

**- Κοίταξε! του είπε. Ένα
χελιδόνι. Τι θα το κάνουμε;**

**- Να πάμε στη μαμά κι αυτή
θα μας πει, απάντησε ο
Παναγιώτης.**

**Η μαμά όμως καταγινό-
ταν να ετοιμάζει τις βαλί-
τσες κι έτσι ζητήθηκε η
συμβουλή της γιαγιάς.**

**Η γιαγιά σύστησε στην
Κατερίνα να βάλει**

**το πουλάκι χάμω,
για να ιδούν**

μήπως έχει σπάσει

καμιά φτερούγα ή κανένα

ποδαράκι. Το πουλάκι

πάτησε γερά και τα δυο

ποδαράκια του, τέντωσε τις

φτερούγες του, τις χτύπησε

**μια - δυο φορές, μα δεν
μπόρεσε να πετάξει.**

**- Να βρούμε ένα κλουβί και
να το βάλουμε! πρότεινε η
Κατερίνα.**

**- Πού θα το βρού-
με εδώ πέρα το
κλουβί; Έκανε ο
Παναγιώτης. Εδώ
δεν έχει κλουβιά.**

**- Το καλύτερο θα ήταν να το
αφήσουμε ελεύθερο να πάει
να βρει τους συντρόφους
του, είπε η γιαγιά. Για την
ώρα όμως δεν μπορεί να
πετάξει, κι αν το βγάλουμε
στον κήπο θα το φάει καμιά**

**γάτα. Να το κλείσουμε
λοιπόν στο μπαλκόνι κι
αργότερα βλέπουμε τι
γίνεται.**

**Έβγαλαν λοιπόν το
πουλάκι στο μπαλκόνι, η
γιαγιά έβαλε κοντά του κι
ένα πιατάκι με νερό, μην
τύχει και διψάσει, κι ο
Παναγιώτης καταγινόταν
όλο το απόγευμα να
κυνηγάει μύγες και κουνού-
πια, γιατί όπως είχε ακου-
στά, μόνον αυτά τρώνε τα
χελιδόνια. Ωστόσο δεν τα
κατάφερε να πιάσει κανένα
και το χελιδονάκι περπα-**

**τούσε έναν γύρο στο
μπαλκόνι, χτυπούσε πότε
πότε τις φτερούγες του,
δοκιμάζοντας να πετάξει, κ'
ύστερα πήγαινε και ζάρωνε
σε μια άκρη.**

**Η Κατερίνα έκανε
διάφορα σχέδια και τα 'λεγε
στη γιαγιά της:**

**- Ξέρεις, γιαγιάκα, αν το
χελιδονάκι δεν μπορέσει να
πετάξει ως αύριο το πρωί
που θα φύγουμε, θα το
κρατήσω στην αγκαλιά μου
και θα το πάρω μαζί μου
μέσα στο αυτοκίνητο. Κι
όταν φτάσουμε στο σπίτι**

**μας, θα του δέσω το ποδα-
ράκι του μ' έναν σπάγκο
και θα το αφήσω να
τριγυρίζει ελεύθερα παντού.
- Καρδούλα μου, έλεγε η
γιαγιά, τα χελιδόνια δεν
είναι σαν τις κόττες ή σαν τα
περιστέρια να ζούνε μέσα
στο σπίτι. Είναι πουλάκια
του Θεού και πετάνε
ελεύθερα στον αέρα. Τούτο
το καημένο, αν δεν μπορέ-
σει να πετάξει ως αύριο το
πρωί, καθώς είναι νηστικό
και πεινασμένο θα
ψοφήσει.**

**Μα το χελιδονάκι δεν
ψόφησε. Το βράδυ όταν
σκοτείνιασε, κούρνιασε
πίσω από το μισάνοιχτο
παραθυρόφυλλο στο
απάγγειο* κι εκεί κοιμήθηκε
ως το πρωί. Την άλλη μέρα
η μαμά άνοιξε πολύ νωρίς
τη μπαλκονόπορτα, γιατί
έπρεπε να ετοιμαστούν για
να φύγουν, και - τσιπ! τσιπ!**

***απάγγειο - απάγκιο:
ο τόπος που δεν τον πιάνει
ο άνεμος**

**- το πρώτο που μπήκε
μέσα στην κάμαρα ήταν το
χελιδόνι!**

**- Εδώ είσαι, χρυσό μου;
Έκανε χαρούμενη
η Κατερίνα, και του άπλωσε
το χέρι.**

**- Το χελιδόνι ανέβηκε
θαρρετά στο μπράτσο της
και την κοίταξε με τα ζωηρά
ματάκια του.**

**- Φαίνεται καλύτερα από
χτες, είπε η γιαγιά.**

**Κι αλήθεια, όταν βγήκε
η Κατερίνα στο μπαλκόνι,
το χελιδόνι έκανε ένα - δυο
πηδηματάκια πάνω στην**

**ΤΕΝΤΩΜΕΝΗ ΠΑΛΑΜΗ ΤΗΣ,
ΥΣΤΕΡΑ ΖΥΓΙΑΣΤΗΚΕ*, ΑΝΟΙΞΕ
ΤΙΣ ΦΤΕΡΟΥΓΕΣ ΤΟΥ ΚΑΙ
ΦΡΡΡΡΤ! ΠΕΤΑΞΕ ΚΑΤΑ ΤΗ
ΘΑΛΑΣΣΑ. ΓΙΑ ΜΙΑ ΣΤΙΓΜΗ
ΦΑΝΗΚΕ ΠΩΣ ΘΑ ΠΕΣΕΙ, ΜΑ
ΓΡΗΓΟΡΑ ΒΡΗΚΕ ΤΗΝ
ΙΣΟΡΡΟΠΙΑ ΤΟΥ, ΠΗΡΕ ΦΟΡΑ
ΚΑΙ ΧΑΘΗΚΕ ΨΗΛΑ ΣΤΟΝ
ΟΥΡΑΝΟ.**

**- Στο καλό, χελιδονάκι! Στο
καλό! φώναξε η Κατερίνα.
Ούτε αντίο δεν μας είπε!
έκανε και βούρκωσαν τα
μάτια της.**

***ζυγιάστηκε:ισορρόπησε**

**- Πώς δεν μας είπε! γέλασε
ο Παναγιώτης, κι έδειξε μια
ολοστρόγγυλη πράσινη
κουτσουλίτσα, που είχε
αφήσει το χελιδονάκι στο
πρεβάζι.**

Γεωργία Ταρσούλη

**Κράτησες ποτέ πουλάκι
στα χέρια σου; Τι ένιωσες
εκείνη τη στιγμή;**

**Για τα χελιδόνια και
γενικά για τα πουλιά έχουν
γραφτεί πολλά ποιήματα,
τραγούδια, ιστορίες.
Μπορείς με τους συμμα-
θητές σου να συγκεντρώ-
σεις κάποια από αυτά και
να φτιάξεις ένα βιβλίο
γεμάτο ... τιτιβίσματα!**

Στην εικόνα βλέπεις δύο χελιδόνια το ένα αντίκρυ στο άλλο. Πρόσεξε τη στάση τους. Τι άραγε να λένε μεταξύ τους;

«Χελιδόνια». Λεπτομέρεια από την τοιχογραφία της Άνοιξης στην κυκλαδική Θήρα (Σαντορίνη)

Το φεγγαράκι

Φεγγαράκι σιγανό
Πλέει μες στον ουρανό
σα σκαφίδι* φωτεινό.

*σκαφίδι: μικρό πλεούμενο

Σαν καντήλι κάθε βράδυ
δίχως άναμμα και λάδι,
φέγγει μέσα στο σκοτάδι.

Ήθελα να το κρατώ
σαν το τόπι μου κι αυτό,
δω κι εκεί να το πετώ.

Μα ποτέ σωστό δε μένει,
μια τρανεύει, μια μικραίνει,
σαν τι τάχα να παθαίνει;

Γεώργιος Βιζυηνός

Ξέρεις κάποιο άλλο ποί-
ημα για το φεγγάρι;

Οι συμμαθητές σου θα χαρούν να το ακούσουν.

Η εικόνα δείχνει ένα νυχτερινό τοπίο. Παρατήρησε τα φωτεινά σημεία της. Ανακάλυψε από πού προέρχεται το φως στα σημεία αυτά.

**Κώστας Παπανικολάου,
«Νυχτερινό τοπίο»**

Εκτός από ποιήματα έχουν γραφτεί και πολλά μουσικά έργα για το φεγγάρι ή τη σελήνη, όπως αλλιώς λέγεται. Μπορείτε να ακούσετε τη Μικρή νυχτερινή μουσική του Βόλφганγκ Αμαντέους Μότσαρτ ή το Χάρτινο το φεγγαράκι του Μάνου Χατζηδάκι, εφόσον έχετε αυτά τα CD στο σχολείο σας.

Ο σπουργίτης και το ουράνιο τόξο

Ήταν κάποτε ένας σπουργίτης που ήθελε να γνωρίσει το ουράνιο τόξο. Ήθελε να δει από κοντά τα χρώματά του.

«Είναι πολύ μακριά το ουράνιο τόξο!» του έλεγε η σοφή κουκουβάγια. «Κι εσύ, τόσο μικρούλης που είσαι, θα κουραστείς και θα μείνεις στα μισά του δρόμου!»

Όμως ο σπουργίτης δεν άλλαζε γνώμη.

Κι έτσι ένα πρωί ξεκίνησε για το μεγάλο ταξίδι.

Πέρασε μέσα από το μεγάλο δάσος. Είδε τα λιοντάρια, τις τίγρεις, τους ελέφαντες και τις μαϊμούδες.

«Πάω καλά για το μέρος που είναι το ουράνιο τόξο;» ρώτησε έναν χιμπατζή.

«Καλά πας!» του απάντησε εκείνος.

Μετά από το μεγάλο δάσος, ο σπουργίτης βρέθηκε στη μεγάλη θάλασσα. Είδε τα κύματα, είδε τα ψάρια,

είδε τα καράβια, είδε και τους γλάρους.

«Για το μέρος που βρίσκεται το ουράνιο τόξο, από εδώ πάνε;» ρώτησε ένα δελφίνι.

«Ναι!» του απάντησε εκείνο.

Μετά από τη μεγάλη θάλασσα, ο σπουργίτης βρέθηκε στη μεγάλη έρημο. Είδε την άμμο να ατροποβολάει κάτω από τον ήλιο, είδε τα φοινικόδεντρα, είδε τις καμήλες.

«Θέλω να φτάσω στο ουράνιο τόξο. Καλά πάω;» ρώτησε ένα σκαθάρι.

«Καλά πας!» του απάντησε εκείνο.

Μετά από τη μεγάλη έρημο, ο σπουργίτης βρέθηκε στα μεγάλα βουνά. Είδε τα χιόνια, είδε τους αϊτούς, είδε τις αρκούδες, είδε τις δροσερές πηγές και τα πανύψηλα έλατα.

«Προς τα πού πέφτει το ουράνιο τόξο;» ρώτησε έναν σκίουρο.

«Εκεί!» του έδειξε εκείνος.

Και ο σπουργίτης – αν και είχε πια κουραστεί – πήρε κουράγιο και συνέχισε. Το καταλάβαινε πως πλησίαζε.

Και ναι! Μόλις πέρασε το τελευταίο βουνό, βρέθηκε στην πεδιάδα που κατοικούσε το ουράνιο τόξο.

Ήταν μια πλατιά πεδιάδα, γεμάτη από λουλούδια. Τα λουλούδια είχαν πάνω τους τα χρώματα του ουράνιου τόξου. Υπήρχαν και μερικές λίμνες. Τα νερά τους είχαν χρώματα του ουράνιου τόξου. Υπήρχαν και πουλιά που τα φτερά τους είχαν τα

**χρώματα του ουράνιου
τόξου. Υπήρχε και το ίδιο
το ουράνιο τόξο. Όμορφο
που ήταν!**

**Ο σπουργίτης πήγε και
κούρνιασε στην πιο χαμηλή
μεριά του. Μπορούσε πια
να ξεκουραστεί. Σήκωσε τα
μάτια του προς τα επάνω.
Ό,τι έβλεπε ήταν λουσμένο
σε μαγευτικούς
χρωματισμούς.**

**«Αχ, τι ομορφιά!» είπε ο
σπουργίτης. «Άξιζε η
κούραση!» κι έπειτα έκλεισε
τα μάτια του και κοιμήθηκε.**

**Τα όνειρά του είχαν
χρώματα του ουράνιου
τόξου. Τόσο όμορφα όνειρα
ήταν.**

Μάνος Κοντολέων

Ποια ζώα ρώτησε ο σπουργίτης για το ουράνιο τόξο;

Έχεις δει ποτέ ουράνιο τόξο; Τι χρώματα είχε; Θυμάσαι πότε σχηματίστηκε, πριν ή μετά τη βροχή;

Πώς ήταν η πεδιάδα που κατοικούσε το ουράνιο τόξο; Σε τι διέφερε από το τοπίο του παρακάτω πίνακα;

**Ζωγράφισε σ' αυτό ό,τι
λείπει για να μοιάσει με την
πεδιάδα της ιστορίας.**

**Κωνσταντίνος Μαλέας,
«Λαύριο»**

**[Τα τζιτζίκια στήσανε
χορό]**

**Τζιτζίκια στήσανε χορό
στο ντάλα μεσημέρι*
και στέκουν γύρω τα παιδιά
και παίζουν παλαμάκια.**

Γιάννης Ρίτσος

***ντάλα μεσημέρι:
καταμεσήμερο**

Έχεις ακούσει ποτέ τζιτζίκια; Με ποιους τρόπους και με ποια υλικά μπορείς να μιμηθείς τον ήχο τους;

Οι ζωγράφοι χρησιμοποιούν χρώματα για να μας δώσουν εικόνες. Οι ποιητές χρησιμοποιούν λέξεις. Εσύ μπορείς να κάνεις και τα δύο. Να, όπως στην παρακάτω εικόνα, όπου

ο ζωγράφος έγραψε με
χρωματιστά γράμματα τον
τίτλο του ποιήματος.
Διάλεξε χρώματα και
μορφές γραμμάτων και
αντίγραψε με τον ίδιο
τρόπο τους στίχους του
ποιήματος. Κάνε τον δικό
σου ποιητικό πίνακα.

Οι πεταλουδίτσες

Μια φορά
κι έναν καιρό σε μια
δροσερή ρεματιά
γεννήθηκαν κάμποσες
τρελοπεταλουδίτσες:
άσπρες, κίτρινες, γαλάζιες,
κόκκινες και παρδαλές με
χρωματιστές βούλες.
Πετούσαν χαρούμενες εδώ
κι εκεί. Έναν φόβο είχαν
μονάχα. Φοβόντουσαν τα
πουλάκια που τις κυνηγού-
σαν. Οι καημένες δεν
μπορούσαν να χαρούν
αμέριμνα τις ομορφιές της

Άνοιξης. Ο φόβος του εχθρού βασάνιζε την μικρή τους ύπαρξη.

Μια καλή Ηλιαχτίδα τότε, που λυπήθηκε πολύ τις φτωχές πεταλουδίτσες, θέλησε να τις προστατέψει.

- Μικρές πεταλουδίτσες μου, τους είπε, σαν βλέπετε κίνδυνο να μη σας πιάνει πανικός και τα χάνετε.

Κρατάτε την ψυχραιμία σας. Προσπαθήστε σε περίπτωση κινδύνου να βρίσκει η καθεμιά το κατάλληλο καταφύγιο. Και να κρύβεστε.

**- Το κατάλληλο καταφύγιο;
Και ποιο είναι καλή μας
Ηλιαχτίδα;**

- Η καθεμιά πρέπει να τρέχει και να κρύβεται στο μέρος, στο λουλούδι, στο φύλλο, που ταιριάζει με το χρώμα της. Με το χρώμα των φτερών της. Τότε ο εχθρός δε θα μπορεί εύκολα να σας ξεχωρίσει.

- Για εξήγησέ μας καλύτερα Ηλιαχτίδα.

- Εσύ για παράδειγμα Κοκκινόφτερη πεταλουδίτσα, να τρέχεις και να χώνεσαι μέσα σε ένα

κόκκινο λουλούδι. Σε μια παπαρούνα, σε ένα άνθος ροδιάς, σε ένα κόκκινο γεράνι ή σε ένα κόκκινο τριαντάφυλλο.

- Κι εγώ πού να πηγαίνω; ρώτησε μια λευκή πεταλουδίτσα.

- Εσύ Λευκόφτερη να τρέχεις στα κρίνα ή στα άσπρα τριαντάφυλλα ή τ' άσπρα γαρίφαλα.

- Κι εγώ θα τρέχω στα κίτρινα ανθάκια, στις κίτρινες μαργαρίτες, είπε η Κιτρινόφτερη πεταλουδίτσα.

- Μα βέβαια. Τώρα καταλάβετε όλες το μάθημά σας.

- Καταλάβαμε και σ' ευχαριστούμε, καλή μας Ηλιαχτίδα.

- Για να σ' ευχαριστήσουμε τώρα θα χορέψουμε και θα τραγουδήσουμε προς τιμή σου.

Κι οι χρωματιστές πεταλουδίτσες άρχισαν τότε έναν χαρούμενο πεταχτό χορό, τραγουδώντας.

[...] Ξαφνικά άκουσαν φτερουγίσματα και κάμποσα πουλάκια πέταξαν προς το μέρος τους.

**- Κίνδυνος! Κίνδυνος!
Κρυφτείτε πεταλουδίτσες!
Τρέξε Κοκκινόφτερη στην
Παπαρουνίτσα!
Πέταξε Λευκόφτερη μέσα
στ' άσπρο κρίνο!
Κίτρινη, στην κίτρινη
τρέξε μαργαρίτα!
Κι εσύ Γαλανόφτερη στο
γαλάζιο μενεξέ!
Έτσι τους φώναξε η φίλη
τους Ηλιαχτίδα. Κρύφτηκαν
οι πεταλουδίτσες. Πέρασε ο
κίνδυνος και ξαναβγήκαν να
συνεχίσουν το χορό τους.**

Ε. Παλαιολόγου-Πετρώνδα

Τι θα γινόταν αν οι πεταλούδες μπέρδευαν τις συμβουλές της Ηλιαχτίδας και κρύβονταν σε άλλα χρώματα; Χρωμάτισε τις λευκές πεταλούδες με χρώματα που σου αρέσουν.

**Όλα στη γη θέλουν
αγάπη και στοργή.**

Ανδρέας Εμπειρικός

**Νικόλαος Γύζης
«Η Χαρά» (λεπτομέρεια)**

Η ευγνωμοσύνη του μικρού μυρμηγκιού

Ένα μυρμήγκι πλησίασε σ' ένα ποταμάκι να πει νερό. Αλλά το ρεύμα το παρέσυρε και κινδύνευε να πνιγεί.

Τότε, το είδε ένα περιστέρι και το λυπήθηκε. Του έριξε ένα κλαδί, και το μυρμήγκι πιάστηκε και σώθηκε.

Στην όχθη που βγήκε το μυρμήγκι, είδε έναν κυνηγό

**που είχε βάλει στο μάτι το
περιστέρι.**

**Το μυρμήγκι έτρεξε όσο
πιο γρήγορα μπορούσε και,
τη στιγμή που ο κυνηγός
ετοιμαζόταν να πιάσει το
περιστέρι, το μυρμηγκάκι
τον δάγκωσε δυνατά στην
πατούσα και τον ξάφνιασε.**

**Έτσι, το περιστέρι
πρόλαβε και πέταξε μακριά.**

Αίσωπος

Τι ήταν αυτό που έδωσε δύναμη στο μυρμήγκι να τα βάλει με τον κυνηγό;

Έχεις φίλους; Τους βοηθάς, όταν έχουν ανάγκη; Διηγήσου μια ιστορία, όπως αυτή, που να φαίνεται η αγάπη που έχεις για έναν φίλο ή μια φίλη σου.

Ο Αίσωπος στις ιστορίες του χρησιμοποιεί πολλά ζώα και πουλιά για ήρωες. Ξέρεις άλλη ιστορία του Αισώπου με ήρωα το μυρμήγκι; Ποια είναι αυτή;

Ο μικρός κάστορας και η ηχώ

Ο μικρός κάστορας ζούσε ολομόναχος στην άκρη της μεγάλης λίμνης. Δεν είχε αδελφούς. Δεν είχε αδελφές. Και το χειρότερο απ' όλα δεν είχε ούτε φίλους. Μια μέρα, την ώρα που καθόταν στην άκρη της λίμνης, άρχισε να κλαίει. Έκλαιγε πολύ δυνατά. Και μετά δυνατότερα. Ξαφνικά άκουσε κάτι

παράξενο. Στην άλλη άκρη της λίμνης κάποιος άλλος έκλαιγε μαζί του. Ο μικρός κάστορας σταμάτησε να κλαίει, για να ακούσει.

Αμέσως σταμάτησε να κλαίει και ο άλλος. Ο μικρός κάστορας ήταν πάλι μόνος του.

«Μπουχ, χουχ, χουου», έκανε.

«Μπουχ, χου, χουου», έκανε και η φωνή, στην απέναντι πλευρά της λίμνης.

[...]Ο μικρός κάστορας σταμάτησε να κλαίει.

«Γεια σου!», φώναξε.

«Γεια σου!» φώναξε και η φωνή, από την απέναντι πλευρά της λίμνης.

Ο μικρός κάστορας σκέφτηκε για ένα λεπτό.

**«Είμαι μόνος μου», είπε.
«Χρειάζομαι έναν φίλο».**

«Είμαι μόνος μου», είπε η φωνή από την απέναντι πλευρά της λίμνης.

«Χρειάζομαι έναν φίλο».

Ο μικρός κάστορας, δεν μπορούσε να το πιστέψει. Στην άλλη άκρη της λίμνης, ζούσε και κάποιος άλλος, που ήταν θλιμμένος και

χρειαζόταν έναν φίλο. Πήγε γρήγορα στη βάρκα και ξεκίνησε για να τον βρει. Η λίμνη ήταν πολύ μεγάλη. Κωπηλατούσε και κωπηλατούσε συνέχεια. Κάποτε είδε μια μικρή πάπια που έκανε κύκλους κολυμπώντας.

«Ψάχνω κάποιον που χρειάζεται έναν φίλο», είπε ο μικρός κάστορας. «Εσύ ήσουν που έκλαιγες;»

«Πραγματικά χρειάζομαι έναν φίλο», είπε η πάπια. «Μα δεν έκλαιγα εγώ».

«Θα γίνω εγώ φίλος

σου», είπε ο μικρός κάστορας. «Έλα μαζί μου».

Έτσι η πάπια πήδηξε μέσα στη βάρκα.

Κωπηλατούσαν και κωπηλατούσαν συνέχεια. Κάποτε είδαν μια μικρή ενυδρίδα* που γλιστρούσε ολομόναχη πάνω κάτω στην όχθη.

«Ψάχνουμε κάποιον που χρειάζεται έναν φίλο», είπε ο μικρός κάστορας. «Εσύ

***ενυδρίδα: μικρόσωμο ζώο που ζει στα ποτάμια και τις λίμνες**

ήσουν που έκλαιγες;»

«Πραγματικά χρειάζομαι έναν φίλο», είπε η ενυδρίδα.

«Μα δεν έκλαιγα εγώ».

«Θα γίνουμε εμείς φίλοι σου», είπαν ο μικρός κάστορας και η πάπια.

«Έλα μαζί μας.»

Έτσι η ενυδρίδα πήδηξε μέσα στη βάρκα.

Κωπηλατούσαν και κωπηλατούσαν συνέχεια.

Κάποτε είδαν μια μικρή χελώνα, που λιάζονταν ολομόναχη πάνω σε έναν βράχο.

«Ψάχνουμε κάποιον που χρειάζεται έναν φίλο», είπε ο μικρός κάστορας. «Εσύ ήσουν που έκλαιγες;»

«Πραγματικά χρειάζομαι έναν φίλο», είπε η χελώνα. «Μα δεν έκλαιγα εγώ».

«Θα γίνουμε εμείς φίλοι σου», είπαν ο μικρός κάστορας, η πάπια και η ενυδρίδα. «Έλα μαζί μας».

Έτσι η χελώνα πήδηξε μέσα στη βάρκα και

**κωπηλατούσαν και
κωπηλατούσαν, μέχρι που
έφτασαν στην άκρη της
λίμνης. Εκεί ζούσε
ολομόναχος, ένας σοφός
γερο-κάστορας σε ένα σπίτι
από λάσπη. Ο μικρός
κάστορας τού είπε πως
κωπηλάτησαν σε όλη τη
λίμνη, για να βρουν ποιος
έκλαιγε.**

**«Δεν ήταν η πάπια»,
είπε. «Δεν ήταν η ενυδρίδα,
μα ούτε και η χελώνα.
Ποιος ήταν άραγε;»**

**«Ήταν η ηχώ», είπε ο
σοφός γερο-κάστορας.**

«Και πού μένει;» ρώτησε ο μικρός κάστορας.

«Στην άλλη άκρη της λίμνης», είπε ο σοφός γερο-κάστορας. «Όπου και αν βρίσκεσαι, η ηχώ, είναι πάντοτε στην απέναντι πλευρά της λίμνης».

«Μα γιατί κλαίει;» ρώτησε ο μικρός κάστορας.

«Όταν εσύ είσαι θλιμμένος, είναι θλιμμένη και η ηχώ», είπε ο γερο-κάστορας. «Όταν είσαι ευτυχισμένος, είναι ευτυχισμένη και η ηχώ».

«Μα πώς μπορώ να τη βρω και να γίνω φίλος της;» ρώτησε ο μικρός κάστορας. «Δεν έχει κανένα φίλο, όπως εγώ».

«Έχεις εμένα», είπε η πάπια.

«Και εμένα», είπε η ενυδρίδα.

«Και μένα», είπε η χελώνα.

Ο μικρός κάστορας τα 'χασε. «Ναι», είπε, «έχω πολλούς φίλους τώρα!»

Και ήταν τόσο ευτυχισμένος, που είπε ξανά πολύ

δυνατά: «Έχω πολλούς φίλους τώρα!»

Από την άλλη άκρη της λίμνης, μια φωνή του απάντησε: «Έχω πολλούς φίλους τώρα!»

«Βλέπεις;» είπε ο σοφός γερο-κάστορας. **«Όταν είσαι ευτυχισμένος, είναι ευτυχισμένη και η ηχώ. Όταν έχεις φίλους, έχει φίλους κι αυτή».**

«Ζήτω!», φώναξε δυνατά, απαντώντας τους: «Ζήτω!»

Άμυ Μακ Ντόναλντ

Γιατί ο κάστορας άρχισε να κλαίει;

Μπορείς να θυμηθείς με τη σειρά, ποια ζώα συνάντησε ο μικρός κάστορας; Τι γνωρίζεις γι' αυτά;

Ο κάστορας ψάχνοντας για φίλους συνάντησε διάφορα ζώα το ένα μετά το άλλο, που ζούνε στη λίμνη. Σε ποιο άλλο κείμενο του Ανθολογίου ο ήρωας

συναντά επίσης άλλα ζώα στη σειρά και τι τους ζητάει; Τον τίτλο μπορείς να τον ανακαλύψεις στην παρακάτω φράση: «Όταν ο παπαγάλος συναντήθηκε με την Κολοτούμπα, είπαν ένα ψέμα πρωταπριλιάτικο στον σπουργίτη και το ουράνιο τόξο».

Εάν θέλεις να παίξεις με την ηχώ σου κάνε ζευγάρι μ' έναν φίλο ή μια φίλη σου. Σταθείτε σε απόσταση ο ένας από τον άλλο, πλάτη

με πλάτη. Ο ένας λέει μία φράση ή λέξη, χαρούμενα ή λυπημένα και ο άλλος, που κάνει την ηχώ, την επαναλαμβάνει.

Όταν κάνουνε πόλεμο

Όταν κάνουνε πόλεμο
η γη έχει πονόλαιμο
πονάει η καρδιά της
και κλαίνε τα παιδιά της
κι όλο κάνουνε πόλεμο
κι άντε με τον πονόλαιμο
τον άρρωστο λαιμό της
από τον πόλεμό της.
Ενάντια στον πονόλαιμο

**στον πόνο και τον πόλεμο
υπάρχει μια ασπιρίνη
άνθρωποι, πέστε ΕΙΡΗΝΗ.**

Γιώργος Μαρίνος

**Γιατί νομίζεις ότι ο
πόλεμος προκαλεί
«πονόλαιμο» στη γη;**

**Πώς φαντάζεσαι την
ειρήνη; Μπορείς να τη
ζωγραφίσεις; Γιατί είναι
σημαντική για τους
ανθρώπους;**

Η ειρήνη απασχολούσε τον άνθρωπο σε όλες τις εποχές. Γράφτηκαν λοιπόν πολλές ιστορίες και τραγούδια γι' αυτή. Ψάξε στη βιβλιοθήκη του σχολείου σου και του Δήμου ή σε κάποιο βιβλιοπωλείο και βρες κι άλλα έργα με θέμα την ειρήνη.

Δώσε την αγάπη

Ο Μάνος και ο Στάθης είναι φίλοι και συμμαθητές σε ένα «διαπολιτισμικό σχολείο»*. Κάθονται στο ίδιο θρανίο μέχρι που κάποια μέρα η δασκάλα τους, η κυρία Μάρθα, τους αλλάζει θέση με αφορμή τον ερχομό δυο παιδιών από άλλες χώρες.

***διαπολιτισμικό σχολείο:**
σχολείο όπου φοιτούν και μαθητές, που έρχονται από άλλες χώρες

Η αλλαγή αυτή δυσαρεστεί τα παιδιά. Κάποια μέρα η κυρία Μάρθα προτείνει στην τάξη να ετοιμάσουν μια πρωτότυπη γιορτή...

Ήταν μια Δευτέρα κοντά στα Χριστούγεννα και η κυρία Μάρθα λίγο πριν φύγουν από το σχολείο τούς είπε:

- Αύριο θα κάνουμε μια γιορτούλα μέσα στην τάξη.
- Τι γιορτή; Ποιος άγιος γιορτάζει; ρωτούσαν τα παιδιά.

- Αυτός ο άγιος δεν υπάρχει στο ημερολόγιο. Μην ψάξετε, γιατί δε θα τον βρείτε. Είναι ο άγιος της φιλίας.

- Μα δεν έχει όνομα;

- Να τον πούμε... Φιλάγιο; φώναξε ο Μάνος.

- Να τον πούμε έτσι, συμφώνησε η δασκάλα του. Για να τον τιμήσουμε, αύριο θα φέρετε όλοι σας ένα δωράκι για ν' ανταλλάξουμε μεταξύ μας δώρα.

Σύμφωνοι; Περίεργη γιορτή, αλλά... σύμφωνοι!

Του Μάνου το μυαλό έτρεξε στο φίλο του το Στάθη. Ήξερε τι θα του πάρει. Ένα φακελάκι με ποδοσφαιριστές της αγαπημένης του ομάδας. Τον Γιάννους, που καθόταν και δίπλα του, ούτε που τον σκέφτηκε.

Την επόμενη μέρα αυτός ο άγιος της φιλίας που δεν είχε όνομα θα πρέπει να ήταν πολύ χαρούμενος. Γιατί όλα τα παιδιά είχαν φέρει κάτι μαζί τους, ακόμα και χαρτιά με ζωγραφιές, ακόμα και ποιηματάκια.

**Η Ντανιέλλα είχε φέρει
ένα ταψί πρασόπιτα να τη
μοιράσει σε όλους. Ο
Γιάννους είχε φέρει ένα
καλαθάκι μήλα.**

**- Τι θα τα κάνεις τόσα μήλα;
ρώτησε το Πολωνεζάκι, ο
Μάνος. Θα τα φας όλα εσύ;
Θα σκάσεις! Θα κάνεις
μπαμ! Ο Γιάννους έκανε
πράγματι μπαμ, αλλά όχι
από το πολύ φαΐ. Όταν
ήρθε η σειρά του να δώσει
τα δώρα του, πήρε το
καλαθάκι του, στάθηκε
μπροστά στην έδρα,
ξανθούλης και κοντός**

**καθώς ήταν, με τα
παραπονεμένα του
ματάκια, κι άρχισε να
τραγουδά με την όμορφη
φωνούλα του κάτι στα...
κινέζικα, δηλαδή στα
πολωνικά.**

**Αφού τέλειωσε το
τραγούδι στη γλώσσα του,
πέρασε απ' όλα τα θρανία
κι έδωσε στους συμμαθη-
τές του ένα μήλο, λέγοντας
τους σε σπασμένα
ελληνικά: «Ντόσε την
αγάπη όπως ντίνεις ένα
μήλο, έτζι αμπλά!»**

Όλα τα παιδιά κρατούσαν στο χέρι τους ένα μήλο που μιλούσε για την αγάπη. Το χάρηκαν σαν να ήταν παιχνίδι. Κι άρχισαν να πετούν το ένα στο άλλο το μήλο λέγοντας: «Δώσε την αγάπη όπως δίνεις ένα μήλο. Έτσι απλά».

Αγγελική Βαρελλά

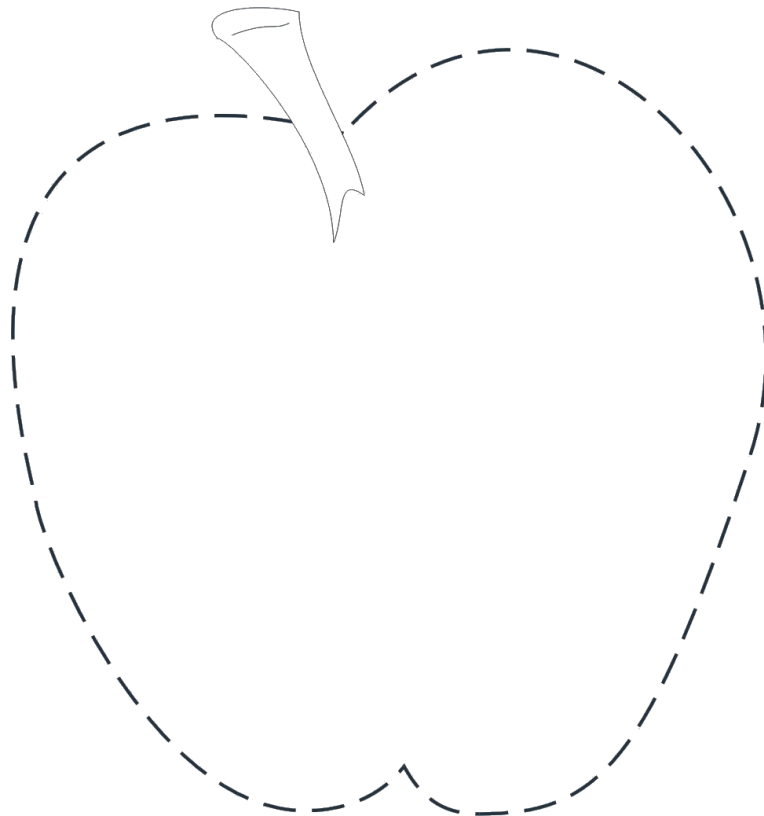
Εάν κάνατε κι εσείς στην τάξη σας μια «γιορτή φιλίας», τι δώρο θα έδινες εσύ στους συμμαθητές σου, για να τους δείξεις την αγάπη σου;

Γιατί νομίζεις ότι ο Μάνος δε σκέφτηκε τον Γιάννου που καθόταν δίπλα του;

Ποια φράση, έλεγαν τα παιδιά πετώντας το ένα στο άλλο το μήλο; Γράψε την πάνω στις τελίτσες με χρωματιστά μολύβια, για να φτιάξεις το «μήλο της Αγάπης».

Μικρή βιβλιοθήκη

ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΦΥΣΗ

Η γη το σπίτι μου,
του Μάνου Κοντολέων,
εκδ. Εστία, Αθήνα 2000.

Μια φορά κι ένα... φτερό,
της Κατερίνας Μουρίκη,
εκδ. Αγκυρα, Αθήνα 2003.

Πώς φτιάχτηκε το δάσος,
της Γαλάτειας Γρηγοριάδου
- Σουρέλη, εκδ. Α.Σ.Ε.,
Θεσσαλονίκη 1998.

Στην αγκαλιά της θάλασσας,
της Έλενας Αρτζανίδου,

**εκδ. Ελληνικά Γράμματα,
Αθήνα 2003.**

**Της αυγούλας δροσούλες
(ποιήματα), του Αντώνη
Λαμπρινίδη, εκδ. Σύγχρονη
Εποχή, Αθήνα 1997**

**Το νεφροσυννεφάκι, της
Μαρίας Βελετά -
Βασιλειάδου, εκδ. Μικρή
Μίλητος, Αθήνα 2004.**

**Το παράξενο περιβόλι, της
Χρυσούλας Πετρίδου,
εκδ. Αρχιπέλαγος,
Αθήνα 1998.**

ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΦΙΛΙΑ

**Η Λίνα η ποντικήνα και η Τίνα
η λιονταρίνα, της Κριστίν
Ερβ, εκδ. Ψυχογιός,
Αθήνα 2001.**

**Η συντροφιά της φωτιάς,
της Μάνιας Καπλάνογλου,
εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2001.**

**Ο σπόρος της ειρήνης,
της Ιζαμπέλ Πιν,
εκδ. Σύγχρονοι Ορίζοντες,
Θεσσαλονίκη 2001.**

**Στη χώρα των λουλουδιών,
της Στέλλας Βλαχοπούλου,
εκδ. Κέδρος, Αθήνα 2004.**

**Τα μαγικά μολύβια από τη
Μαγιόρκα, της Κ. Μουρίκη,
εκδ. Άγκυρα, Αθήνα 1998.**

Βιβλιογραφικές / μουσικές πληροφορίες – εικόνες

Εικόνες

Φωτογραφίες

Μουσική

**Εθν. Πιν.: Εθνική
Πινακοθήκη και Μουσείο
Αλεξάνδρου Σούτζου,
Αθήνα.**

ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΦΥΣΗ

 **Κ. Βολανάκης, Δάσος,
λάδι σε χαρτόνι, 37 X 29 εκ.,
Εθν. Πιν.**

**(μότο) Ν. Χατζηνικολάου,
Το χρυσό καλοκαιράκι,
Πατάκης, Αθήνα 1998.**

**Συμφωνία μ' ένα δέντρο,
Γ. Κρόκος, Σταλαματιές,
Α.Σ.Ε., Θεσσαλονίκη 1982.**

 **Μ. Μανουσάκης, Χωρίς
τίτλο (λεπτ.), ακρυλικό –
κάρβουνο σε ξύλο, 50 X 70
εκ., 1996, Μουσείο Φρυσίρα,
Αθήνα - Γ. Γουναρόπουλος,**

**Δέντρα, έγχρωμο σχέδιο,
61 X 80 εκ., Εθν. Πιν.**

**– Α. Τζάκος, Τοπίο, 1990,
λάδια, 90 X 110 εκ., Συλλογή
Ν. Πολυζωΐδη, Αθήνα
- Κ. Γραμματόπουλος,
[Ζωάκια], στο Ε. Γεραντώ-
νης, Αλφαβητάριο. Τα Καλά
Παιδιά, ό.π.**

**Ο Χιονάνθρωπος,
Ε. Αλεξίου, Τραγουδώ και
χορεύω, Καστανιώτης,
Αθήνα 1983.**

**[Ο τελευταίος ιππόκαμπος],
Β. Ηλιόπουλος, Ο Τριγωνο-
ψαρούλης, ο Μαυρολέπιας κι**

**ο τελευταίος ιππόκαμπος,
Πατάκης, Αθήνα 1998.**

**Η Πίτυς και ο Παν, Οβίδιος,
Μεταμορφώσεις, απόδ.**

**Ζ. Θ. Σπυροπούλου, Μύθοι
περί φυτών, Ελληνικά
Γράμματα, Αθήνα 1999**

 **Φ. Κόντογλου, Ο Βορέας
αρπάζων την Ωρείθιαν,
κάρβουνο, 99 X 177,5 εκ.,
συλλογή Δ. Κόντογλου –
Μαρτίνου, Αθήνα.**

 **«Alegro non molto»
(Χειμώνας), A. Vivaldi,
Κονσέρτο σε ΦΑ μείζονα
(Τέσσερις Εποχές),**

**προτεινόμενο CD,
A. Vivaldi, στη σειρά
Η Μεγάλη Μουσική Βήμα
προς Βήμα, 1994 Polygram
International Ltd and
EDILIBRO S.L./ 1995**

**Το γιασεμί, η ροδιά και η
χαρουπιά, Λαϊκά Παραμύθια
και Παραμυθάδες από τη
Μικρά Ασία**

**1. Αλικαρνασσός: Το καλό
και το κακό κορίτσι,
ΙΜΕ, Αθήνα 2002.**

 **Μαρίκα Φιλολία, λαϊκή
παραμυθού. Δημοτικό Σχο-
λείο Αντιπάρου, Παραμύθια**

από την Αντίπαρο.

**Τα παιχνίδια του αγέρα,
Ν. Χατζηνικολάου,
Καλημέρα, Καληνύχτα,
Δίπτυχο, Αθήνα χ.χ.**

 **Α. Φασιανός,
Φουρφουράκι, (πολλαπλό),
ανοξείδωτο και ξύλο.**

 **«Presto» (Καλοκαίρι), Α.
Vivaldi, Κονσέρτο σε ΦΑ
μείζονα (Τέσσερις Εποχές),
προτεινόμενο CD,
Α. Vivaldi, στη σειρά Η
Μεγάλη Μουσική Βήμα προς
Βήμα, ό.π.**

**Το τρομαγμένο
χελιδονάκι, Γ. Ταρσούλη,
Ένα βιβλίο για τα μικρά μας,
Ατλαντίς, Αθήνα χ.χ.**

 **Τοιχογραφία της Άνοιξης
ή των Κρίνων (λεπτ.)
[Χελιδόνια], π. 1650 π.Χ.,
Εθνικό Αρχαιολογικό
Μουσείο.**

**Το φεγγαράκι, Γ. Βιζυηνός,
Η Διάπλασις των Παίδων,
τ. 48 - 49, 1895.**

 **Κ. Παπανικολάου, Νυχτε-
ρινό τοπίο, λάδι σε μουσα-
μά, 150 x 190 εκ., 1997,
Μουσείο Φρυσίρα, Αθήνα.**

 α. «Eine Kleine
Nachtmusik», Wolfgang
Amadeus Mozart,
προτεινόμενο CD, Berliner
Philharmoniker, Bohm Karl,
UNIVERSAL 1997

β. «Χάρτινο το φεγγαράκι»,
Μ. Χατζηδάκις, στο CD
(διπλό), 30 Νυχτερινά, EMI
2004.

**Ο σπουργίτης και το ουρά-
νιο τόξο, Μ. Κοντολέων,
Ένα συρτάρι γεμάτο όνειρα,
Άγκυρα, Αθήνα 1988.**

 Κ. Μαλέας, Λαύριο, π.
1918 - 1920, λάδι σε χαρτόνι,

51 X 90 εκ., Εθν. Πιν.

**[Τα τζιτζίκια στήσανε
χορό] (απόσπασμα), Γ.
Ρίτσος, στο Τα παιχνίδια τ'
ουρανού και του νερού,
Κέδρος, Αθήνα 1980.**

**Οι πεταλουδίτσες,
Ε. Παλαιολόγου-Πετρώνδα,
Ανοιξιάτικα, Αργώ,
Αθήνα 1977**

ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΦΙΛΙΑ

 **Ν. Γύζης, Η Χαρά
(λεπτομέρεια), ελαιογραφία
σε μουσαμά, 156 X 104 εκ.,
ιδιωτική συλλογή.**

(μότο) «Όλα στη γη θέλουν αγάπη», Α. Εμπειρικός, στο «Με λογισμό και μ' όνειρο» με στίχο και με χρώμα..., ό.π.

Η ευγνωμοσύνη του μικρού μυρμηγκιού, Αίσωπος, Αισώπου Μύθοι, αποδ.- επιμ. Ζ. Βαλάση, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1997

Ο μικρός κάστορας και η ηχώ (απόσπασμα), Α. MacDonald, μετάφρ. Ρ. Ρώσση - Ζαΐρη, Ρώσσης, Αθήνα 1990.

**Όταν κάνουνε πόλεμο,
Γ. Μαρίνος, Τα ποιήματα
του κλόουν, Καστανιώτης,
Αθήνα 1983.**

**Δώσε την αγάπη
(απόσπασμα), Α. Βαρελλά,
Πατάκης, Αθήνα 2004.**

Λύσεις και απαντήσεις

ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΦΥΣΗ

**Συμφωνία μ' ένα δέντρο.
Πεταλούδα, σκουλήκι,
σκαθάρι.**

**Η Πίτυς και ο Παν.
Δενδροπόταμος, Κερασιά,
Φλαμουριά, Αμυγδαλέωνας
κ.ά.**

**Το γιασεμί, η ροδιά και η
χαρουπιά. Η Σταχτοπούτα.**

Περιεχόμενα

ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΦΥΣΗ

7

Γιώργος Κρόκος,
Συμφωνία μ' ένα δέντρο
(ποίημα)

8

Έλλη Αλεξίου,
Ο Χιονάνθρωπος
(ποίημα)

12

Βαγγέλης Ηλιόπουλος,
[Ο τελευταίος
ιππόκαμπος]

16

Οβίδιος, Ο Πίτυς και
ο Παν

25

Το γιασεμί, η ροδιά και η χαρουπιά (λαϊκό παραμύθι)	30
Ντίνα Χατζηνικολάου, Τα παιχνίδια του αγέρα (ποίημα).....	49
Γεωργία Ταρσούλη, Το τρομαγμένο χελιδονάκι	54
Γιώργος Βιζυηνός, Το φεγγαράκι (ποίημα)	68
Μάνος Κοντολέων, Ο σπουργίτης και το ουράνιο τόξο	72

Γιάννης Ρίτσος,
[Τα τζιτζίκια στήσανε
χορό] (ποίημα)..... 81

Ε. Παλαιολόγου-
Πετρώνδα,
Οι πεταλουδίτσες 84

ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΦΙΛΙΑ 91

Αίσωπος,
Η ευγνωμοσύνη
του μικρού μυρμηγκιού ... 92

Άμυ Μακ Ντόναλντ,
Ο μικρός κάστορας και
η ηχώ 96

Γιώργος Μαρίνος, 'Όταν κά- νουμε πόλεμο (ποίημα)..	110
Αγγελική Βαρελά, Δώσε την αγάπη	113
Μικρή βιβλιοθήκη	122
Βιβλιογραφικές / μουσικές πληροφορίες – εικόνες ..	125
Λύσεις και απαντήσεις...	136

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.